

2030-LUVUN TALONPOIKA

KIISTAKIRJOITUS SUOMEN SUUNNASTA

Mika Riipi

Sisällysluettelo

1. Saatteeksi ja lukuohjeeksi	3
2. Suuret muutosvoimat.....	5
Ilmastomuutos ja luontokato	5
Syntyvyys ja väestörakenne	7
Talousjärjestelmän kriisi	8
Geopolitiikka.....	9
Digitalisaatio, tekoäly ja mielen ongelmat.....	10
3. Uudistuksilla kohti kriisinkestävyttä	12
Työllisyystakuu ja perustuki	12
Hallinnon remontti	14
Tulevaisuuden kaupunki	16
Maareformi ja yhteiset alueet.....	18
Yritystuista innovaatiopolitiikkaan.....	19
Verotus ihmistä varten.....	21
Energiaa, ei politiikkaa	22
Maahanmuutto, koulutus ja mielen hyvinvointi	23
Omistusta alueelle.....	25
Talonpojan paluu.....	26
4. Loppusanat	28
Rakennemuutoksin kohti kohtuutaloutta	28
Suomi-sopimus	30
5. Sata isoa ja pientä kehittämistoimenpidettä.....	31

1. Saatteeksi ja lukuohjeksi

Tämä kiistakirjoitus syntyi huolesta Suomen tulevaisuudesta, erityisesti tulevien sukupolvien tulevaisuudesta. Globaalit kriisit yhdistettynä Suomen julkisen talouden lähes katastrofaaliseen tilanteeseen ovat ajamassa tulevana vuosikymmeninä yhteen Suomen koko itsenäisyyden ajan vakavimmista tilanteista. Meiltä puuttuu laaja, strateginen kriisinkestävyys.

Suomessa on hyvin tunnistettu julkisen talouden kriisi ja kasvaneet geopoliittiset jännitteet. Sodanuhkaan on reagoitu aivan oikein lisäämällä laajaa varautumista. Myös julkisen talouden tilanteeseen on etsitty sopeuttamiskeinoja. Samalla on kuitenkin tiedostamatta tai poliittisista syistä pitkälti suljettu silmät muilta meitä uhkaavilta kriiseiltä; ilmastonmuutos ja luontokato ovat tulevien vuosikymmenien rajuin ja kokonaisvaltaisin uhka, syntyvyys ja väestörakenteen vinoutuminen samoin. Lisäksi elämme vielä aikaa, jossa sekä mielenterveyden kriisi että alueellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen tulevat nakertamaan koko yhteiskunnan ja demokratian pohjaa.

Tässä tilanteessa minua häiritsee erityisesti poliittisen keskustelun näköalattomuus. Riippuen politiikan laidasta vaaditaan miljardien leikkauksia, hoetaan veronkiristysten autuutta ja lopulta ladataan sormet ristissä kaikki talouskasvun varaan. Nyt keskustelemme jo hyvinvointiyhteiskunnan alasajosta, jossa vanhuksiakaan ei ole enää varaa hoitaa.

Joissakin puheissa sentään vilahtelee reformien tarve, mutta viimeistä suurta reformia eli sote-uudistustakin on käytetty lähinnä poliittisena lyömäaseena ja ideologisena palveluiden leikkuulautana.

Erityisesti minua huolestuttaa suunnan puute – mihin haluamme Suomea

viellä? Suunnan määrittämiseen vaaditaan aina ympäristössämme tapahtuvien suurten muutosajurien tunnistamista. Niitä kyllä tunnistetaan, mutta osalle niistä halutaan tietoisesti tai tiedostamatta sulkea silmät.

Se on tietysti perin inhimillistä. On kovin paljon helpompaa vain kieltää hankalien asioiden olemassaolo, haikailla menneeseen, etsiä asioille syntipukkeja muualta ja hamuta vähäksi aikaa valtaa, rahaa tai molempia. Ja tietenkin miellyttää omia viiteryhmiään.

Päätin kirjoittaa tämän kiistakirjoituksen realistisen rehellisesti ja tuoda esiin muutosajurit sellaisena kuin itse uskon, tai pelkään, niiden toteutuvan. Siksi monet niistä voivat tuntua hätkähdyttäviltä. Näinhän ei välttämättä käy ja voin olla totaalisen väärässä, mutta tämä lähestymistapa on antanut minulle vapauden ajatella myös tulevaisuuden politiikkaa, reformeja ja suuntaa vapain mielin, vailla ideologisia kahleita.

Muutosajurien karuus edellyttää isompia ja pienempiä toimenpiteitä; kaikkien tässä esittelemieni esimerkkien taustalla on yksinkertainen ajatus: miten meidän tulisi varautua noihin tulevaisuuden skenaarioihin, miten voisimme varmistaa Suomen kriisinkestävyysparhaalla tavalla. Tämän vuoksi reformitarpeiksi on noussut myös asioita, joihin puuttuminen on monen eturyhmän mielestä mahdotonta.

Edessämme on haasteita, joihin vastaaminen vaatii laajaa uudistamista ja monien itsestään selvinä pidettyjen asioiden kyseenalaistamista, uudelleenajattelua. Oikeaa talonpoikaisasennetta. Miksi nostan esiin talonpojan? Koska vanhoista säädyistä juuri nyt tarvitaan eniten talonpoikaa. Papisto tarjoaa vain ideologiaa ja kulttuurisotaa niin vasemmalla kuin oikealla, hienosti pukeutuvat aateliset ajavat vain suuren pääoman etua ja kaikenkirjavilla porvareilla on hätä omasta kukkarostaan. Talonpoika on voinut luottaa aina vain omaan työhönsä ja kekseliäisyyteensä sekä

yhteisön voimaan, kunnioittanut luontoa ja tyytynyt siihen, mitä se antaa. Nyt me tarvitsemme ennen kaikkea taas talonpoikia.

Lukuohje: Kirjoitusta pitää lukea kiistakirjoituksena: se on tarkoituksella provosoiva. Mitään esittämääni ei pidä ajatella valmiiksi mietittyinä konkreettisina esityksinä, vaan pelkkinä ajatuksina suunnasta. Olen iloinen, jos ajatukset herättävät keskustelua, mutta ennen kaikkea olen kirjoittanut tämän antaakseni itselleni vapauden ajatella ja sanoa – sanokoot muut mitä tahansa.

Kaikki kirjoittamani on täysin yksityisajattelua, eivät puolueeni Suomen Keskustan tai muun viiteryhmän.

2. Suuret muutosvoimat

Ilmastonmuutos ja luontokato

Ihmisen aiheuttama ilmastonmuutos ja luontokato muodostavat tulevaisuutemme kannalta keskeisimmän kaksoishaasteen. Ne kietoutuvat yhteen; ilmastonmuutos itsessään kiihdyttää luontokatoa, minkä lisäksi ylikulutus ja kiihtyvä maankäyttö kiihdyttävät molempia.

Maailmantilanne on sellainen, etten usko ihmisen pystyvän pitämään lämpenemistä alle kahdessa asteessa. Pikemminkin olemme muutaman vuosikymmenen sisään kolmen asteen ja ylikin lämpenemisen uralla. Tämä ei ole pessimismiä, vaan inhorealistinen havainto maailman tilanteesta ja ihmisen perusluonteesta. Emme pysähdy, ellei meitä pakoteta.

Yli kolmen asteen tulevaisuus tarkoittaa laajojen alueiden muuttumista

asuinkelvottomiksi, ilmastopakolaisuutta ja globaalin ruoantuotannon perustan murenemistä. Yhdistettynä kiihtyvään luontokatoon edessämme on todennäköisesti myös joidenkin avainekosysteemien romahtaminen ja samalla joidenkin yhteiskuntajärjestelmien horjuminen.

Suomi ei ole suoraan pahimpien kärsijöiden joukossa. Meille tämä tulee tarkoittamaan sään ääri-ilmiöiden lisääntymistä, vaikeuksia ruokahuoltovarmuudessa, metsätuhoja ja luonnonvarojen käyttöön perustuvien elinkeinojen rakennemuutosta. Suurin uhka on todennäköisesti muualta tuleva hallitsematon ilmastopakolaisuus ja lisääntyvä globaali epävakaus.

Näihin pitää varautua. Olennaista on edelleen tehdä osamme ilmasto- ja luontopolitiikassa, mutta muuttaa ajattelua pragmaattiseksi ja miettien paradigma uusiksi. Ilmastomuutosta emme voi omin toimenpitein enää pysäyttää, mutta sen sijaan oman ympäristömme tuhoamisen voimme. Siksi ilmastotoimenpiteitä pitää jatkaa, mutta varautumisen näkökulmasta jarrua painaen - ympäristöpolitiikkaa taas tulee tehdä todella kunnianhimoisesti ja pitää huolta, että emme myy ympäristöämme ja ihmisten hyvinvointia pelkän kasvun vuoksi liian halvalla.

”Ilmastomuutosta emme voi omin toimenpitein enää pysäyttää, mutta sen sijaan oman ympäristömme tuhoamisen voimme.”

Samalla yksilön sijaan tulee kiinnittää huomioita tilannetta pahentavaan elinkeinorakenteeseen. On varauduttava globaaleihin kriiseihin ja nostettava oma huoltovarmuus erityisesti ruoka- ja energiasektoreilla aivan keskiöön hyväksyen jopa ratkaisuja, jotka eivät suoraan tue kansallisia

ilmastotavoitteita. Tulevaisuudessa tarvitaan talonpoikia!

Syntyvyys ja väestörakenne

Huoli globaalista väestöräjähdyksestä voidaan unohtaa. Tällä hetkellä meitä on yli 8 miljardia ja koska syntyvyys on laajasti kasvussa enää muutamilla alueilla lähinnä Afrikassa ja Lähi-Idässä, nykyisellä tahdilla planeettamme väestömäärä kääntyy laskuun viimeistään 2080-luvulla, ehkä jopa aiemmin. Luonnon kantokyvyn ja rajallisten resurssiemme näkökulmasta tämä on erinomainen asia.

Sytä syntyvyyden rajuun laskuun on tutkittu paljon. Minusta syy on yksinkertainen ja luonnollinen. Kaikkialla, missä naisten oikeudet ja yleinen koulutustaso on saatu kuntoon, syntyvyys lähtee laskuun. Digitalisaatio ja ihmisten elämänarvojen muutos vauhdittavat kehitystä.

”Vakaa ja turvallinen hyvinvointiyhteiskunta, jossa kaikista pidetään huolta, takaa kaikille niille mahdollisuuden hankkia lapsia, jotka sitä haluavat.”

Näin on myös Suomessa, jossa syntyvyys on pudonnut ennätysalas – vuonna 2024 Suomen kokonaishedelmällisyysluku oli vain 1,24 eli Suomeen syntyy vuosittain reilu 40 000 lasta. Syntyvyyden kasvattamiseksi käydään keskustelua erilaisista perhepoliittisista toimenpiteistä ja tukijärjestelmistä. Oikeistopopulistit vauhdittavat debattia väestönvaihtoteorioillaan.

Minusta nämä keskustelut ovat turhia, syntyvyyttä ei saada nousuun rahalla tai tukijärjestelmillä. Vakaa ja turvallinen hyvinvointiyhteiskunta, jossa kaikista pidetään huolta, takaa kaikille niille mahdollisuuden

hankkia lapsia, jotka sitä haluavat. Uskon, että heitä on Suomessa yllä johtuvista syistä tulevaisuudessakin vähemmän, ja tähän meidän pitää aktiivisesti varautua – tämän päivän talonpoika ei enää tarvitse laajaa lapsikatrasta peltotöihin.

Maan sisäinen väestörakenteen muutos ja kaupungistuminen tulee jatku-
maan, teemmepä mitä tahansa. Sitä ei pidä nähdä ongelmana tai asettaa harvaan asuttuja alueita kaupunkien kanssa vastakkain, vaan nähdä aluei-
den erilaisuus toisiaan tukevana voimavarana. Kaupunkeja tulee kehittää viihtyisiksi ja kriisinkestäviksi asuinympäristöiksi ja samalla aktiivisesti vahvistaa maaseudun ja harvaan asuttujen alueiden elinvoimaa.

Talousjärjestelmän kriisi

Globaali talous on rakentunut pitkälti kapitalismin ja markkinatalouden, osin uusliberaalin ideologian varaan. Järjestelmä onkin tehokas ja se on luonut paljon globaalia hyvinvointia ja tukenut tieteen ja teknologian edistymistä.

Samaan aikaan se on kuitenkin sääntelemättömyydellään mahdollistanut globaalin ilmasto- ja luontokriisin sekä lisännyt tulojen ja varallisuuden epätasa-arvoista jakautumista. Samalla järjestelmä on luonut tilan eri alo-
jen yritysten kasvamiselle jopa globaaleiksi jättiläisiksi, joiden vaikutus-
valta on jo suurempi kuin demokraattisesti valittujen päättäjien. Markki-
natalous on erinomainen renki, mutta nyt se on päästetty isännän paikalle – jopa ideologisesti täysin tietoisesti.

Ongelmana on myös se, että koko talousjärjestelmämme mukaan lukien julkinen talous on rakennettu jatkuvan kasvun perustalle. Jatkuva kasvu rajallisella planeetalla edellyttää kuitenkin talouskasvun irtikytkemistä luonnonvarojen kuluttamisesta, eikä tällaista laajamittaista irtikytkemistä

ole näköpiirissä – voi olla, että se on mahdotontakin. On oletettavaa, että nykyisenkaltainen talousjärjestelmä tulee tulevaisuudessa muuttumaan – toivottavasti ei romahtamaan – viimeistään laajamittaisen ekologisen kriisin myötä.

”Markkinatalous on erinomainen renki, mutta nyt se on päästetty isännän paikalle - jopa ideologisesti täysin tietoisesti.”

Yksittäisenä raha- ja kauppapoliittisesti Euroopan unioniin sidottuna valtiona Suomi ei voi pelata erilaisilla säännöillä, mutta nyt tulisi varautua tulevaisuudessa odottavan kohtuutalouden aikaan. Globaalien suuryritysten torpparitaloudesta tulisi siirtyä itselliseen talonpoikatalouteen ja taloutta tulisi aktiivisesti ohjata pelkän kasvottoman talouskasvun hakemisen sijaan enemmän kohti omavaraisuutta ja huoltovarmuutta, ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin ehdoilla.

Geopolitiikka

Venäjän aloittama hyökkäyssota, Kiinan hegemoniapoliitiikka, länsimaisen demokratian kriisi ja ”perinteisen” lännen globaalin vaikutusvallan mureneminen ovat totta jo nyt. Kun tähän nykyiseen arvaamattomaan geopolitiittiseen todellisuuteen yhdistetään ennakoimani ilmastokriisin mukanaan tuomat ruoka- yhteiskunta- ja pakolaiskriisit, tulevaisuus näyttää todella epävakaalta.

Globaali epävarmuus ja aito sodanuhka ovat saaneet aikaan laajan varustelu- ja varautumiskierteen. Akuutimmin tämä koskee Eurooppaa ja erityisesti ennakoimattoman Venäjän naapurimaita, kuten Suomea. Nation vahvistaminen on tavoitteena ja eurooppalaista sekä transatlanttista

yhteistyötä pyritään vaalimaan.

Suomen osalta lähtötilanne on hyvä, olemme pitäneet vahvan asevelvollisuuteen perustuvan oman puolustuksen, jonka valmius ja rakenne ovat kunnossa ja yleinen maanpuolustustahto edelleen korkea. Lisäpanostukset erityisesti asejärjestelmien modernisointiin ovat kuitenkin Suomen nykyisen julkisen talouden kantokykyyn nähden korkeita.

”Puolustuskyvystä ei voi näissä olosuhteissa tinkiä, joten panostukset ovat välttämättömiä. Niitä ei tule kuitenkaan tehdä hyvinvoinnin kustannuksella.”

Kansallisesta turvallisuudesta ja puolustuskyvystä ei voi näissä olosuhteissa tinkiä, joten panostukset ovat välttämättömiä. Niitä ei tule kuitenkaan tehdä hyvinvoinnin kustannuksella. Eriarvoisuuden, polarisaation ja tuloerojen liian suuri kasvu rapauttaa puolustuksenkin kannalta tärkeintä, eli ihmisten yhteenkuuluvuutta ja tunnetta omasta rakkaasta kotimaastaan – talonpoika puolustaa kotiaan sydämellään, ei rahalla.

Digitalisaatio, tekoäly ja mielen ongelmat

Tekoälyn ja digitalisaation kehitys ottaa valtaisia harppauksia ja kehitys tulee jatkumaan niin, että emme vielä tiedä varmaksi, mihin kaikkeen se tulee johtamaan. Tulevaisuutta vastaan ei kannata taistella, tekoälyyn tulee suhtautua mahdollisuutena, mutta samalla tervein kriittisesti. Digitalisaation ja tekoälyn tuottavuuspotentialiaali on valtava ja erityisesti Suomen julkisen sektorin tuottavuuden parantamisessa ja siten julkisen talouden rakenteellisen alijäämän kattamisessa sen rooli on elintärkeä.

Kehityksen kriittisessä tarkastelussa on kolme laajaa kokonaisuutta. En-

simmäinen on digitalisaation kehityksen ajautuminen muutaman globaalin jättiyrityksen haltuun. Tätä kehitystä tulisi aktiivisesti niin kansallisesti kuin erityisesti Euroopan unionin tasolla pyrkiä hallitsemaan. Toinen kehitys linkittyy tähän samaan ilmiöön. Erityisesti tekoälyn kaupallistaminen ja viihteellistäminen kasvattaa hallitsemattomasti energiankulutusta ja siten välillisesti luonnonvarojen käyttöä. Datakeskusbuumiin on suhtauduttava erittäin kriittisesti, se on kestävämmällä pohjalla oleva torpparitalouden moderni ilmentymä.

Kolmas kriittinen näkökulma on kuitenkin ehkä vakavin: mielen ongelmat. Erityisesti nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvaneet maailmanlaajuisesti viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Suomessa tällä hetkellä yleisin syy hakea työkyvyttömyyseläkettä ovat mielenterveysperusteiset sairaudet ja oireet ja luvut kasvavat koko ajan.

”Datakeskusbuumiin on suhtauduttava erittäin kriittisesti, se on kestävämmällä pohjalla olevan torpparitalouden moderni ilmentymä.”

Syitä tähän on tietenkin monia: tulevaisuuden epävarmuus, koulutuksen ja työelämän vaatimukset, huoli ilmastonmuutoksesta, erilaiset konfliktit, päihteiden saatavuus jne. Uskallan sanoa, että digitalisaatio ja siellä erityisesti sosiaalinen media ja sen rooli on toiminut ja toimii edelleen taustalla vahvimpana ajurina tähän kehitykseen. Samaan aikaan, kun digitalisaatio, älylaitteet ja some on tuonut maailman lähelle, on se eristänyt ja kuplauttanut ihmisen niin nopeasti, ettei mieleemme sitä kestä.

Kriisin ratkaisemiseksi tarvitaan niin korjaavia kuin ehkäiseviä toimenpiteitä. Mielenterveyspalveluiden saatavuus on nostettava kansalliseksi prioriteetiksi. Onneksi mielenterveysongelmat tunnistetaan nykyään pa-

remmin kuin ennen ja myös kynnys avun hakemiselle on matalampi nuorempien ikäluokkien keskuudessa.

Ongelmien ehkäiseminen on kuitenkin yhtä keskeistä ja sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttöön on tehtävä laajoja rajoituksia erityisesti lasten ja nuorten kohdalla. Myös aikuisten älylaitteiden käyttöön tulisi kiinnittää huomioita ja esimerkiksi työelämässä voitaisiin aktiivisesti kokeilla uusia toimintamalleja. Samalla on voimakkaasti puututtava some-jättien toimintaan niin kansallisella kuin EU-tasollakin.

3. Uudistuksilla kohti kriisinkestävyyttä

Työllisyystakuu ja perustuki

Nyt pitäisi pikaisesti lopettaa turhanaikainen kinastelu sote-alueista ja kääntää katse seuraavaan haasteeseen - koko sosiaaliturvan uudistamiseen. Työn alle pitää ottaa niin rahoitus (monikanavaisuuden purkaminen) kuin itse palvelujärjestelmä - eritoten sen tuki- ja palveluviidakko.

Asian mittakaava avautuu euroissa: vuonna 2023 Suomen sosiaaliturvameno olivat 87 miljardia euroa, josta valtio ja kunnat maksoivat puolet. Koko järjestelmän hallinnon kuluksikin on tilastoitu 1,3 miljardia euroa. Tavoitteeksi tulisi ottaa sen oleellinen yksinkertaistaminen ja muuttaminen kannustavammaksi ja ihmisten hyvinvointia edistäväksi.

Pienten viilausten sijaan tulisi käydä rohkeiden muutosten tielle. Käytämme esimerkiksi vuosittain yli seitsemän miljardia pelkästään kolmeen eri tukikokonaisuuteen: Työttömyysmenoihin (4 miljardia) asumisen tu-

kemiseen (vajaa 3 miljardia) ja toimeentulotukeen (vajaa miljardi). Näiden lisäksi sosiaaliturvajärjestelmässämme on sirpaleita, joiden kokonaisvolyymi on miljardien luokkaa ja uudelleentarkastelu olisi tarpeen. Voisiko esimerkiksi tuota 7–10 miljardia miettiä ihmisten hyvinvoinnin ja yhteiskunnan kannalta järkevämmin?

”Koko sosiaaliturvajärjestelmä tulisi käydä priorisoiden läpi.”

Minusta voisi ja tulisi. Lähtisin rohkeasti pohtimaan kaksiportaista järjestelmää: työllisyystakuuta ja perustukea. Työllisyydenhoidon sijaan rakentaisimme mallin, jossa jokaiselle työkykyiselle työttömälle taattaisiin takuutyö - töitä nimittäin riittää. Ympäristöhoito, ennallistaminen, hoiva ja hoito, kulttuuri, liikunta ja muu ihmisten ja ympäristön hyvinvointia lisäävä työ. Takuutyömalliin lisättäisiin myös työllistäjälle työllisyysperusteinen investointituki, jolloin työn vaikuttavuus kasvaisi valtavasti. Nykyisistä TE-alueista tulisi oikeita työllisyysalueita.

Työstä maksettava palkka olisi käytännössä työmarkkinoille määritelty uusi minimipalkka, mutta takuutyön oheen voisi tehdä osa-aikaisia töitä erikseen määriteltyyn rajaan saakka. Takuutyössä voisi kouluttautua ja olisi myös työterveyden piirissä.

Takuutyötä ei olisi pakko ottaa vastaan. Silloin olisi oikeutettu vain perustukeen, jonka taso tulisi olla minimitoimeentuloa hipova, esimerkiksi takuueläkkeen tasolla. Muuta tukea ei sitten tulisi - eihän sillä Helsingissä eläisi, mutta ihmisillä olisi vapaus valita.

Järjestelmään pitäisi rakentaa selkeät rajapinnat niin yksityiselle kuin julkiselle sektorille väärinkäytösten välttämiseksi. Malli toisi kuitenkin nykyisen syrjäyttävän ja passivoivan järjestelmän sijaan osaamista, terveyt-

tä ja hyvinvointia ylläpitävän reservin työmarkkinoille. Se tasaisi myös väistämättä edessä olevia elinkeinoelämän rakennemuutoksia – rakennemuutostuista voitaisiin luopua, samoin monista järjestöjen avustuksista kautta linjan. Mielenterveyttä ja hyvinvointia tukevat yhteiskunnalliset vaikutukset voisivat olla merkittävät.

Muutoinkin koko sosiaaliturvajärjestelmä tulisi käydä priorisoiden läpi. Lapsilisien muuttaminen pienituloisten perhe-etuudeksi, eläkejärjestelmään liittyvien etuuksien priorisoiminen ja esimerkiksi lastensuojelun syihin tarttuminen toimikoot esimerkkinä satojen miljoonien säästöpotentiaalista; vuosittain pelkästään lastensuojelun menot ovat noin kaksi miljardia euroa.

Hallinnon remontti

Sosiaaliturvan lisäksi myös muu hallinto tarvitsisi laajan remontin. Taroituksena ei saisi olla ideologinen julkisen sektorin alasajo ja korvaaminen markkinataloudella, vaan palveluiden ja toimintamallien sopeuttaminen ja muokkaaminen niin, että hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus voidaan turvata nykyistä vähemmillä resursseilla.

Putkiohjautumisen ja siiloutumisen vähentämiseksi ministeriöitä voisi vähentää alle kymmeneen – samoin ministeriöiden alaisuudessa toimivia virastoja ja tutkimuslaitoksia voisi vähentää vastaamaan uutta ministeriörakennetta. Poikkihallinnollisia ja hallituskausittain vaihtuvia ministerintehtäviä keskeisiin teemoihin voisi lisätä sektoriministerien rinnalle ja valtionhallinnon ohjaus saattaa aidosti valtioneuvostotasoiseksi.

Suomen hallinnon ICT:n kokonaismenoja ei tiedä kukaan. Valtion budjetitikirjasta ei löydy sille kokonaissummaa. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulevat vielä tähän päälle. Uskallan veikata, että kokonaiskustannukset

vuosittain ovat miljardiluokkaa. Jokainen hallinnonala puuhaa siis omiaan: järjestelmiä, investointeja, konesaleja jne.

Koko ICT tulisi ottaa koordinoitusti esimerkiksi valtiovarainministeriön alle ja kustannukset koota yhdelle momentille. Samalla tulee aloittaa laaja kansallinen tekoälyohjelma, jonka tavoitteeksi tulee asettaa 10 prosentin tuottavuuden kasvu julkisen sektorin tehtävissä ja sääntelyn muuttaminen niin, että tekoälyä voidaan hyödyntää mm. viranaomaistehtävissä täysimääräisesti.

”Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus voidaan turvata nykyistä vähemmillä resursseilla.”

Hyvinvointialueet voisi muuttaa itsehallinnollisiksi alueiksi, jotka vastaavat perustason sosiaali- ja terveystalvetaista – raskas yliopistotason terveydenhuolto tulisi olla valtion järjestämää. Alueet vastaisivat myös nykyisten maakuntien liittojen alue- ja rakennepolitiikan tehtävistä, aluekaavoituksesta ja elinvoimakeskusten maaseutu- ja yritystukipolitiikasta sekä toisen asteen koulutuksesta. Lisäksi alueilla voitaisiin sopia kuntien ja alueen kesken esimerkiksi työllisyyspalveluiden tai jätehuollon tuottamisesta; niille tulisi säätää yleinen toimivalta kuten kunnille. Nykyiset maakuntien liitot, valtion elinvoimakeskukset ja koulutuskuntayhtymät joutaisi lakkauttaa.

Alueiden rahoitus voisi koostua olosuhteista johtuvia kustannuksia tasavasta valtionosuudesta sekä osuudesta alueella tilitettävästä arvonlisäverosta ja yhteisöverosta, jolla on vahva aluekehittämisen kannustevaikutus. Nykyisten keskuskaupunkien kanssa tehtyjen MAL-sopimusten rinnalla on alueiden kanssa solmittava aluekehityssopimus, jonka toteuttamiseen

varataan MAL-mallin tapaan budjetti hallituskausittain.

Kuntien erilaistumiskehitys tulisi pysäyttää vapaaehtoisella ja poliittisesti tuetulla kuntarakenteen muutoksella sekä aktiivisilla väestörakenteen tasapainottamistoimilla, joita on kuvattu myöhemmin. Kuntien haittaverro-osuutta tulisi lisätä (mm. kaivosvero, matkailumaksu, energiatuotannon ja teollisuuden kiinteistövero sekä osuudet mahdollisista uusista ympäristöveroista) ja todellista veroastetta parantaa ansiotulojen verotusta yksinkertaistamalla. Myös verotuksen kohdistumista kuntiin oikeudenmukaisemmin tulisi oikaista (mm. pääkonttori- ja metsäeräkysymys).

Tulevaisuuden kaupunki

Tulevaisuudessakin jokaisen suomalaisen tulee voida valita asuinpaikkansa. Vaikka tässä kirjoituksessa esitetyillä toimenpiteillä uskon, että koko maan asuttuna pitäminen on mahdollista ja siten kriisinkestävyys on paremmalla tasolla, kaupungistuminen tulee kuitenkin jatkumaan, samoin kaupunkien välinen ja sisäinen eriytyminen. Kaupunkeja tuleekin kehittää määrätietoisesti, ihmislähtöisesti ja tuleviin kriiseihin varautuen.

Sään ääri-ilmiöihin varautuminen tulisi nostaa kaupunkikehittämisen keskiöön niin kaavoituksessa kuin rakentamisessa. Puistojen ja viheralueiden määrää tulisi suunnitelmallisesti kasvattaa. Viherrakentamista tulisi voimakkaasti lisätä, samoin puuston kasvatusta - jopa taloyhtiöitä velvoittaen. Koneellisen ilmastoinnin velvoittavuus uudisrakentamisessa tulisi ottaa käyttöön ja yleisesti varmistaa perusinfrastruktuurin toimivuus pitkissäkin sähköttömissä tilanteissa.

Uudisrakentamisessa tulisi korostaa muokattavuutta; rakennukset ovat käytettävissä moneen eri käyttötarkoitukseen. Rakennuksessa voi ensin toimia liiketila, myöhemmin vaikkapa asuntoja. Muokattavuus tarkoittaa

myös sitä, että purettaessa rakennuksen osat voidaan uudelleen käyttää muualla. Uudisrakentamisen lisäksi tulisi voimakkaasti panostaa korjausrakentamisen kehittämiseen: vanhan korjaamisen tulisi aina olla ensisijaista purkamisen ja uuden rakentamisen sijaan.

”Kaupungistuminen tulee kuitenkin jatkumaan.”

Suurimmissa kaupungeissamme joukkoliikenteen kehittämisen, pyöräilyn edistämisen ja autottomuuden mahdollistamisen sujuvassa arjessa tulisi olla keskeisin painopiste MAL-sopimuksissa. Ruuhkamaksujen käyttöönotolla voitaisiin rahoittaa joukkoliikenteen kehittämistä ja kustannusten pitämistä mahdollisimman matalana – tavoitteena tulisi olla asukkaille ilmainen joukkoliikenne. Autoilun suunnitelmallinen vähentäminen mahdollistaa myös kaupunkitilan vapauttamisen – parkkitilanormeja voitaisiin keventää ja vapautunut tila käyttää viheralueisiin.

Kaupunkien sisäisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi voitaisiin käynnistää kaupunkien aluepoliittinen ohjelma. Kaavoituksessa tulisi sekoittaa keskenään omistusasuntoja, vuokra-asuntoja sekä tuettuja asuntoja. Valtion tulisi jatkaa tuettujen asuntojen rakentamista ja niitä tulisi sijoittaa myös hyväosaisimmille asuinalueille. Yhteisöllisten tilojen ja niiden monikäyttöisyyden lisäämiseen tulisi voimakkaasti panostaa. Kaupunginosa-demokratian vahvistamiseksi tulisi käynnistää erillinen valmistelu. Sen tavoitteena tulisi aidosti olla päätösvallan hajauttaminen: kaupunki-

nosavaltuustot ja oma budjettivalta.

Maareformi ja yhteiset alueet

Metsähallitus hallinnoi noin kolmasosaa Suomen pinta-alasta painottuen Itä- ja Pohjois-Suomeen. Monikäyttömetsiä on tästä noin puolet eli vajaa viisi miljoonaa hehtaaria. Koko Metsähallituksen konseptia tulisi muuttaa ja tämä tase laittaa töihin.

Itäisen ja pohjoisen Suomen väestö- ja ikärakennekehitys on huolestuttava ja uhkaa Suomen tasapainoista aluerakennetta, joka on erityisesti tässä geopoliittisessa tilanteessa kansallisesti elintärkeää. Opintolainahyvyitys tai yritystoiminnan alueelliset veroratkaisut olisi otettava käyttöön, mutta yksi keskeinen keino erityisesti tulevaisuuden huoltovarmuuteen varautumisessa olisi valtion monikäyttömetsien ottaminen työkalupakettiin. Siksi tarvitaan alueellinen maareformi.

Valtion monikäyttömetsiä voisi luovuttaa erikseen määritellyllä sopimuksella itäisen ja pohjoisen Suomen perifeerisellä alueella asuville tai sinne muuttaville. Tämä lisäisi asumisen houkuttelevuutta, loisi pääomapohjaa alueille ja tukisi myös myöhemmin kuvaamaani omavaraisuuden ja pienviljelykulttuurin mahdollistamista. Tulorajat, alueen määrittely ja luovutusten koko sekä muut yksityiskohdat pitäisi huolellisesti ja oikeudenmukaisesti valmistella.

Harvaan asutun alueen asumisen haasteisiin olisi puututtava. Uudisrakentamisen rahoituksen varmistamiseksi tulisi luoda esimerkiksi valtion omistuksia myymällä HARVA-rahasto, joka takaisi rakentamisen rahoittamista alueilla, joille pankit eivät myönnä rahoitusta. Rahastoa voisi käyttää myös väestöä menettävien alueiden arvottomien kiinteistöjen uu-

delleenjärjestelyyn.

Samalla Metsähallitus tulisi muuttaa valtion nettoliikelaitokseksi, jossa se ei tulouta valtiolle, vaan sen tuloksella katettaisiin kaikki luonnonsuojelun, retkeilyrakenteiden ja ennallistamisen kustannukset valtion alueilla. Tämä edellyttää niin kansallisen kuin alueellisen poliittisen ohjauksen lisäämistä liikelaitokseen. Valtion metsätalouden roolin vähentyessä tulisi erillisellä lailla suojella valtion hallinnoimat vanhat metsät kansallisena tahtotilana, ei EU:n säädösten toimeenpanona - tämä loisi palomuurin yksityisten metsien käyttöpolitiikkaan ja rauhoittaisi erityisesti pohjoisessa matkailulle, poronhoidolle ja ihmisten virkistyskäytölle elintärkeiden yhteisten alueiden ryöstöhakkuut.

”Koko Metsähallituksen konseptia tulisi muuttaa ja tämä tase laittaa töihin.”

Metsähallituksen tukiroolia alueellisen pienyrittäjyyden tukemiseen tulisi myös kasvattaa. Metsästyslupien myynti tulisi avata pienyrittäjille ja metsästyslupien määrästä päättämisen voisi siirtää alueelle, pienin muutoksin esimerkiksi alueelliselle riistaneuvostolle. Pienten matkailuyritysten mahdollisuudet käyttää tasapuolisesti valtion hallinnassa olevia alueita ja kansallispuistoja tulisi avata. Paikallisten asukkaiden vapaa oikeus kalastaa ja metsästää valtion mailla tulisi laajentaa koko maahan.

Yritystuista innovaatiopolitiikkaan

Suorat yritystuet ovat melkein miljardi euroa, lisäksi meillä on mittava joukko erilaisia veroetuuksia, lainoja ja takausinstrumentteja. Vaikka tukea saaneiden yritysten määrä on suuri, noin 15 000, ohjautuu puolet tuosta suorien tukien miljardin potista vuosittain kouralliselle suurilla ja

osin kansainvälisiä pörssiyhtiöitä.

Yritystukijärjestelmä pitäisi kokonaisuudessaan remontoida sopivalla siirtymäajalla. Suurten, kansainvälisten pörssiyhtiöiden tuista tulisi pääsääntöisesti luopua kokonaisuudessaan. Uudesta tukijärjestelmästä pitäisi rakentaa osa innovaatiopolitiikkaa ja se pitäisi kohdentaa pääasiassa pienten ja mikroyritysten tukemiseen niin, että siinä on kolme painopistettä: innovaatiot, rakennemuutosalat ja kestävyys.

”Uudesta tukijärjestelmästä pitäisi rakentaa osa innovaatiopolitiikkaa ja se pitäisi kohdentaa pääasiassa pienten ja mikroyritysten tukemiseen.”

Innovaatorahoitusta ei tulisi ripotella, vaan luoda kansallinen innovaatio-ohjelma ja suunnata resurssit valituille painopistealueille suoraan yritysrajapintaan. Myös alueellinen kohdentuminen tulisi huomioida alueiden elinkeinoelämän erikoistumisen mukaisesti. Tukea myöntäisivät jatkossa Business Finland ja alueet, joilla olisi vastuullaan myös älykkään erikoistumisen mukainen EU:n innovaatiopolitiikka ja –resurssit.

Yritysten kasvuvaiheen investointien rahoituspullonkaulan puhkomiseksi nykyinen Finnvera ja Tesi yhdistettäisiin suomalaiseksi rahoitusyhtiöksi, jonka tehtäväksi asetettaisiin kestävien toimialojen pien- ja kasvuyritysten rahoituksen varmistaminen erityisesti niillä maantieteellisillä alueilla, joille pankit eivät muutoin myönnä rahoitusta. Toimintamalli rakennettaisiin niin, että siihen voidaan yhdistää Euroopan investointipankin rahoitus ja sitä voisi rakentaa jopa pohjoismaiselle tasolle. Pankkisektorin kestävyys vuoksi Suomen tulisi ajaa EU:n tasolla siirtymistä kohti

täysvarantomallia.

Verotus ihmistä varten

Suomen verojärjestelmä tarvitsisi kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteeksi tulisi asettaa työnteon ja pienyrittämisen kannustavuus ja helppous, kulutuksen ohjaaminen ihmisten ja ympäristön hyvinvointia tukevaksi sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistaminen. Vahvempana elementtinä verotuksen tavoitevalikoimaan tulisi ottaa kestävyys; verotuksella tulee aktiivisemmin ohjata markkinoita toimimaan ihmisten ja ympäristön hyvinvointia edistävällä tavalla. Samalla tulisi varmistaa, että veropohja on koko ajan riittävä hyvinvointipalveluiden järjestämiselle koko maassa.

Työn ja erilaisten palveluiden kulutuksen verotusta tulisi pyrkiä asteittain laskemaan kautta linjan, painopisteen ollessa kuitenkin pieni- ja keskituloisissa. Vähennysjärjestelmää tulisi yksinkertaistaa ja korostaa kotimaisten palveluiden käyttämisen vähennysmahdollisuuksia. Haitta-verotusta tulisi edelleen nostaa ja ALV:n porrastusta jäsentää esimerkiksi kahteen tasoon niin, että hyvinvointiin, perustarpeisiin kuten ruokaan ja lääkkeisiin sekä liikuntaan ja kulttuuriin liittyvät kannat voitaisiin painaa mahdollisimman alas. Kertakäyttötuotteiden ja ulkomailta tilatun krääsän laajoja verotusmahdollisuuksia tulisi aktiivisesti selvittää.

”Verojen kohdentumisen paikallisesti kuntiin tai alueille tulisi olla aina ensisijainen tavoite.”

Yritysverotuksessa tulisi suosia pienyrittäjyyttä. Esimerkiksi Viron veromallin käyttöönottoa pienille yrityksille voisi selvittää ja nostaa erikseen selvitettäväksi kokonaisuudeksi suurten kansainvälisesti toimivien

yhtiöiden verosuunnitteluun puuttuminen. Yhteisöveron porrastaminen pienyrittäjyyttä tukevaksi ja haitallisen kulutuksen hillitsemiseksi tulisi selvittää. Verojen kohdentumisen paikallisesti kuntiin tai alueille tulisi olla aina ensisijainen tavoite.

Laajin ja vaativin verotusjärjestelmän muutos olisi negatiivisten ulkoisvaikutusten veroreformi koskemaan kaikkea teollista toimintaa. Maatalouden osalta kansallinen kriinkestävyys edellyttää tässä selkeitä poikkeuksia. Onpa kyse sitten vesistöjen tilan heikkenemisestä, vaeluskalaesteistä tai vaikkapa metsä- tai muun luonnon heikkenemisestä, näiden aiheuttajan tulisi maksaa ennallistamisen tai haitan korvaamisen kustannukset täysimääräisesti - ei meidän veronmaksajien.

Energiaa, ei politiikkaa

Tällä hetkellä käynnissä on valtava vihreän siirtymän muutos, kun energiantuotanto ja teollisuus siirtyvät pääosin markkinaehtoisesti fossiilisesta energiasta uusiutuvaan. Tämä on erinomainen asia ja luo pientä toivoa ilmastonmuutoksen hillitsemisestä. Suomi on erityisesti energian osalta tässä eturintamassa. Uusiutuvan energiantuotannon määrä on jo lähes puolet koko energiantuotannosta ja osuus kasvaa kiihtyvällä tahdilla.

Vihreään siirtymään liittyy kuitenkin vakava harha. Ajattelemme, että muuttamalla energiantuotannon uusiutuvaksi voimme jatkaa edelleen nykyisellä luonnonvarojen ylikulutukseen perustuvalla kasvuajattelulla aivan kuin ennenkin. Suomessa tämä näkyy osin täysin hallitsemattomana energiapolitiikkana ja halvan uusiutuvan energian nostamisena kritiikittömän teollisen kasvupolitiikan ajuriksi.

Suomeen tarvittaisiin energiantuotantoon kansallista ohjausta, jossa tuuli-

tavan kuntien oman edun tavoittelun ja sinne-tänne -ripottelun sijaan pelkästään jo rakennettuun ympäristöön tai merialueille. Samalla tuotantoa tulisi ohjata lähelle uusiutuvan energian käyttöä ja myös käyttöä lähelle tuotantoa, jotta voimme tasapainottaa aluekehitystä ja minimoida siirron ympäristöhaitat. Liikenteen ja olemassa olevan teollisuuden siirtymistä fossiilittomiksi tulisi edelleen tukea aktiivisesti, samoin hiilen talteenottojärjestelmien toteuttamista.

”Vihreään siirtymään liittyy kuitenkin vakava harha. Ajattelemme, että muuttamalla energiantuotannon uusiutuvaksi voimme jatkaa edelleen nykyisellä luonnonvarojen ylikulutukseen perustuvalla kasvuajattelulla aivan kuin ennenkin.”

Samalla meidän tulisi laatia nopeasti strategia säätökapasiteetin ja hajautetun energijärjestelmän luomiseksi. Metsäbiomassan ja osin turpeenkin rooli tulisi pitää vakaana huoltovarmuuden vuoksi erityisesti kaukolämmön tuotannossa. Verotuksella tulisi tukea paikallisia omavaraisia energiaratkaisuja, kuten biokaasun tuotantoa. Uusien asuntojen tulisijavaihtimuksia tulisi tiukentaa ja rakentamisen sekä remontoinnin yhteydessä tulisi huomioida sään ääri-ilmiöiden lisäksi mahdolliset hyvin pitkätkin sähkökatkokset. Yhteiskunnan sähköistämiskehityksessä tulisi edetä - mutta varovasti ja suunnitelmallisesti, ei pelkästään ilmastotavoitteet edellä. Taka-askel ilmastopolitiikassa on pieni verrattuna siitä saatavaan kriisinkestävyyteen.

Maahanmuutto, koulutus ja mielen hyvinvointi

Syntyvyyttä ei saada nousuun rahalla tai tukijärjestelmillä, vaan pitämällä huoli hyvinvointiyhteiskunnan rakenteista ja palveluista sekä suvaitsevaisesta, yhteisöllisestä ja tulevaisuuteen uskovasta ilmapiiristä. Mitä

ikinä pitääkin tehdä - lapsilta, nuorilta tai koulutuksesta ei saa leikata! Syntyvyys ei varmasti riitä hyvinvointiyhteiskunnan tarpeeseen, mikä tarkoittaa, että meidän on laadittava hyvin hallittu ja nopeasti reagoiva kansallinen työ- ja opiskeluperusteinen maahanmuutto-ohjelma.

Kriisinkestävyysjohdosta humanitaarinen maahanmuutto tulisi pitää minimissä ja varautua tuleviin ilmastopakolaisuuden aaltoihin. Sen sijaan työ- ja opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon tulisi laatia kansallinen ohjelma mukaillen Kanadan käyttämää mallia: haluttujen osaajien houkuttelu, maahantulon ja työntöön tai opiskelun sujuvoittaminen erittäin helpoksi ja huolehtiminen osaajien sijoittumisesta ympäri maan ovat keskiössä.

”Mitä ikinä pitääkin tehdä - lapsilta, nuorilta tai koulutuksesta ei saa leikata!”

Hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden, alueellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden sekä tulonjaon pitäminen hallinnassa tasaa mielenterveyden ongelmia. Rangaistusten koventamisen sijaan perheiden, ja nuorten elämänhallintaan sekä mielenterveyspalveluihin olisi panostettava.

Opiskelun vaivattomuuden tai taloudellisen raskauden minimointi tulisi myös varmistaa. Koulutuspaikkoja olisi pidettävä kattavasti ympäri maan ja jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen mahdollistavat järjestelmät olisi turvattava. Koulutuspolut tulisi myös pitää täysin avoimina – huonosta peruskoulumenestyksestä tulee voida ponnistaa myöhemmin vaikka tutkijatohtoriksi. Digitalisaation ja tekoälyn hyödyntäminen opetuksen saatavuudessa ympäri maan olisi oman ohjelman paikka.

Sosiaalisen median ja vastaavien sovellusten käyttö voitaisiin kieltää

kokonaan alle 16-vuotiailta. Työllisyystakuun myötä kaikille lapsille ja nuorille voitaisiin rakentaa liikuntaan tai kulttuuriin liittyvä harrastetakuu jokaiseen kuntaan. Euroopan unionin tasolla tulisi voimakkaasti ajaa digijättien toiminnan sääntelyä ja myös verotusta – oiva paikka unionin omien varojen lisäämiselle.

Omistusta alueelle

Olen joskus täällä Lapissa sanonut, että tuntuu välillä kuin olisi turistina omilla maillaan. Fortum juokсутtaa Kemijokea, metsien käytöstä ja metsästyksestä päätetään kehä kolmosen sisäpuolella, tuulivoimaloista yli puolet pyörittävät voittojaan joillekin kasvottomille sijoitusyhtiöille ja lohikin kuuluu valtiolle.

”Tuntuu välillä kuin olisi turistina omilla maillaan.”

Kriisinkestävyys, alueellisen elinvoiman, oikeudenmukaisuuden ja paikallisyhteisöjen vahvistamiseksi tulisi ryhtyä johdonmukaisesti palauttamaan omistusta paikalliselle tasolle. Metsähallitusta ja maareformia käsittelin aiemmin, lohien kuulumisesta vesialueen omistajille tulisi tehdä poliittinen päätös.

Jo olemassa olevien rakenteiden paikallisuutta tulisi vahvistaa. Esimerkiksi Kemijoki Oy:n valtion osakesarjat tulisi siirtää alueille ja samalla selvittää muiden valtion omistamien alueilla toimivien tahojen omistusrakenne. Metsien yksityistä kansallista omistusta tulisi vahvistaa ja metsärahastojen verotuskohtelua tulisi kiristää niin, että kasvoton omistaminen vähenee olennaisesti. Lunastuksista tulisi lähtökohtaisesti luopua ja

maahan liittyvien rasitteiden siirto-oikeus kolmannelle tulisi kieltää.

Tuleviin luonnonvaroja hyödyntäviin hankkeisiin tulisi rakentaa paikallinen omistuselementti. Onpa kyse sitten kaivoksesta, tuulivoimahankkeesta, pumppuvoimasta tai muusta suuren mittakaavan teollisesta hankkeesta, sosiaalisen toimiluvan hinnaksi tulisi asettaa erikseen määritelty minimiomistus alueen kunnille. Samalla lopullinen päätösvalta kaikista merkittävästi alueen asukkaisiin ja elinympäristöön vaikuttavista hankkeista tulisi pitää kunnilla tai alueella.

Talonpojan paluu

Tulevaisuuden kriisinkestävyys ja alueellisen eheyden kannalta ehkäpä kuitenkin tärkein uudistus olisi alkutuotannon ja maatalouden laajamittainen hajauttaminen ja pientuotannon elinvoiman suunnitelmallinen kasvattaminen. Olemme vuosikymmenten kuluessa tukijärjestelmillä ja politiikalla antaneet alkutuotantomme kasvuun perustuvan talousjärjestelmämme ajopuuksi, tilallisista on tullut keskittyvän kaupan ja suuren mittakaavan elintarviketeollisuuden torppareita.

Kelloa tulisi nyt suunnitelmallisesti ryhtyä kääntämään taaksepäin niin, että tukijärjestelmällä ja verotuksella aktiivisesti suosisimme pien- ja perheviljelyn paluuta. Olisi laadittava kansallinen hankintastrategia, jolla koko julkisen sektorin hankinnat keskitettäisiin lähiruokaan ja samalla tuettaisiin voimakkaasti verotuksella pienten, paikallisten jalostusketju-

jen synnyttämistä ja lähiruoan käyttöä matkailussa.

”Tilallisista on tullut keskittyvän kaupan ja suuren mittakaavan elintarviketeollisuuden torppareita.

Laajan maatalousreformin osana tulisi varmistaa koko peltopinta-alamme käyttö ja myös käytöstä poistuneen viljelyalan mahdollinen uudelleen käyttöönotto. Kriisinkestävyyden näkökulmasta turvepellot tulisi rajata ilmastotoimenpiteiden ulkopuolelle. Ruoantuotannon tehokkuuden, kestäväyyden ja kriisinkestävyyden näkökulmasta kasviproteiinien tuotantoa tulisi suunnitelmallisesti lisätä.

Kotimaisen ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä tulisi verotuksella olennaisesti vahvistaa ja laajamittaiset toimet kotimaisen kalan hyödyntämiseksi tulisi laatia kansallinen kalaohjelma. Kotitarveviljelyn, -kalastuksen ja marjastuksen sekä omavaraistalouden taitoja tulisi suunnitelmallisesti ryhtyä kouluttamaan ja palauttamaan.

Marjanpoiminnan ja luonnontuotteiden keräämisen sekä siihen liittyvän jatkojalostamisen mallia tulisi lähteä suunnittelemaan kansallisesti. Ulkomailta tulevan halpatyövoimaan perustuvan jalostustoiminnan sijaan tulisi panostaa pienten, paikallisten jakelu- ja jalostusketjujen syntyneeseen esimerkiksi verohelpotuksin.

4. Loppusanat

Rakennemuutoksin kohti kohtuutaloutta

Tarkkaavaisimmat lukijat ovat jo varmasti huomanneet, että edellä esittämiäni rakenteellisia muutoksia ohjaa ajatus siitä, että kaikki talouskasvu on hyvästä -ideologia tulee hylätä. Kaikkea kasvupolitiikkaa tulisi jatkossa ohjata neljän periaatteen kautta: se on ympäristön kannalta mahdollisimman kestävä, sen paikalliset työllisyysvaikutukset ovat mahdollisimman korkeat, sen arvonlisä on mahdollisimman suuri ja sen Suomeen ja alueelle jäävä verojalanjälki on mahdollisimman suuri.

Tämä tarkoittaa väistämättä laajojakin rakennemuutoksia. Kyse on kuitenkin vain siitä, varaudummeko niihin jo etukäteen ja pyrimme ohjaamaan elinkeinorakenteen muutoksia kohti kriisinkestävämpää mallia, vai annammeko shokkien vain tulla. Verotuksella ja tukipolitiikalla voimme antaa tilaa markkinaehtoiselle luovalle tuholle kohti kestävämpää taloutta ja takuutyö sekä innovaatiojärjestelmä tasaavat rakennemuutosten vaikutuksia.

Olennaista on yhteiskunnan suunnitelmallinen sopeuttaminen edellä kerrottujen reformiesimerkkien kautta aikaan, jolloin pakonomainen kasvuriippuvuus voi myös vähetä ja kasvu ohjautua tavalla, joka lisää kriisinkestävyyttämme ja tukee niin ympäristön kuin ihmisen hyvinvointia koko maassa. Sopeuttaminen ei saa tarkoittaa markkinahenkistä hyvinvointiyhteiskunnan alasajoa ja siirtymistä kohti vahvin pärjää -tyyppistä yövärtijavaltiota, vaan hyvinvoinnin ja hyvinvointiyhteiskunnan uudelleen määrittelyä ja kehityksen vahvaa poliittista ohjausta.

Rakennemuutos tulee olemaan suurempi kuin vain jonkin teollisen alan vaihtuminen toiseen. Yhä suurempi osa suomalaisista tulee jatkossa

saamaan leipänsä eri lähteistä: perinteisen teollisen tai muun vakituisen palkkatyön rooli tulee vähenemään ja monialaisesta, ihmisten osaamiseen perustuvasta pienyrittäjyydestä tulee valtavirtaa. Tätä kehitystä tulee politiikalla tukea ja esimerkiksi sosiaaliturvatunnuksen lisäksi voitaisiin luoda malli, jossa jokaiselle suomalaiselle avataan myös y-tunnus, lapsille jo syntyessään.

Kestäviä kasvumahdollisuuksia on paljon – itse asiassa lista on edelleen melkein loputon: luontopohjainen matkailu, luovat alat, kiertotalous ja korjausala, puurakentaminen, korkean teknologian tuotteet, ympäristöteknologia, lääketeollisuus, laaja palvelualojen sektori, tekoäly- ja digiteknologia ja sovellukset, energia-alan uudet ratkaisut, biopohjaiset tuotteet, alkutuotanto, ruoka- ja elintarvikeala.

”Kaikki talouskasvu on hyvää -ideologia tulee hylätty.”

Keskeistä olisi kyetä kansallisesti valitsemaan alat, joihin panostamme innovaatioresurssimme – niiden tulee olla kaikkein vahvimman jalostusarvon omaavia aloja. Matkailu yhdistettynä luoviin aloihin, lääketeollisuus, kierto- ja biotalous sekä tekoäly- ja digiteknologia omaavat ehkä tähän vahvimman potentiaalin.

Kasvupanostusten priorisoinnin jälkeen vähenevät julkiset resurssit tulisi ohjata alueellista kasvua ja tasapainoista yhteiskuntaa tukeviin panostuksiin, kuten liikennejärjestelmän kehittämiseen ja hyvän kokonaisuusvaikutettavuuden varmistamiseen koko maassa. On käsittämätöntä, että nykyisin käytämme vain vajaan prosentin bruttokansantuotteesta liikenneverkkoihin – sen pitäisi olla samaa tasoa esimerkiksi TKI-panostusten

kanssa.

Suomi-sopimus

Kuten jo lyhyesti tämän kiistakirjoituksen alussa totesin, haluan haastaa tällä yhteiskunnallista keskustelua ja erityisesti siinä vallitsevia ajatuksellisia totuuksia, jotka valitettavasti monesti kahlitsevat luovuutta. Ja kuten aiemmin totesin, voin olla ajatuksissani suurista muutostekijöistä totaalisen väärässä. Jos olen, hyvä niin, koska maalaavathan ne aika hurjaa kuvaa tulevaisuudesta. Johtavatpa nuo tekijät nyt minne tahansa, niiden olemassaoloa tai voimaa ei voi kuitenkaan kiistää ja minusta viisaan on aina varauduttava – talonpojan tavoin pahimpiinkin katovuosiin.

Olen hahmotellut tähän kirjoitukseen laajoja reformeja, pieniä ja suuria uudistuksia, joissa on aimo annos vanhaa talonpoikaisjärkeä ja joilla nähdäkseni voidaan yhteiskunnassa varautua jopa pahimpiin muutostekijöiden seurauksiin. Olen loppuun koonnut niitä listamuotoon; tämä lista ei ole tyhjentävä, vain esimerkinomainen. Reformit kietoutuvat toisiinsa, mutta kantavana ajatuksena kaikissa niissä on paikallisuuden vahvistaminen, talouden ja resurssien hajauttaminen sekä ihmisen ja ympäristön hyvinvoinnin asettaminen kaiken edelle. Taas sitä vanhaa kunnon talonpoikaisviisautta.

Poliittinen järjestelmämme ja kärjistynyt vastakkainasettelu ei suosi pitkäjänteisten reformien aikaansaamista. Tämän johdosta kaikki laajat reformit tulisi valmistella parlamentaarisesti - kyläkokoushengessä. Samalla voisi ottaa käyttöön parlamentaarisen ylivaalikautisen kehyssopiusmenettelyn - eräänlaisen Suomi-sopimuksen. Siinä voisimme sopia paitsi reformeista, julkisen velan tasosta suhteessa bkt:hen kuin myös isoista kehyksistä: 4 prosenttia bkt:stä innovaatioihin, 4 prosenttia puo-

lustukseen, x prosenttia liikenneverkkoon, x prosenttia koulutukseen, x prosenttia sosiaaliturvaan. Näiden kehysten sisällä on hyvä sitten tehdä politiikkaa – jos laitamme vaikkapa 2 prosenttia liikenneverkkoon, on oiva arvovalinta ja poliittisen debatin paikka se, rakennammeko tunnin junia kasvukeskuksiin vai panostammeko koko maan saavutettavuuteen.

”Kantavana ajatuksena kaikissa niissä on paikallisuuden vahvistaminen, talouden ja resurssien hajauttaminen sekä ihmisen ja ympäristön hyvinvoinnin asettaminen kaiken edelle.”

Minä haluan nähdä Suomen tulevina vuosikymmeninä vakaana, omavaraisen vahvana ja tasa-arvoisena maana, jossa ihmisten ja luonnon hyvinvointi on kaiken keskiössä. Onnellisuus syntyy yritteliäisyydestä ja paikallisuudesta - talous on mukautettu kannattelemaan sosiaalista ja ekologista kestävyyttä, ei päin vastoin niin kuin nyt. Hyvinvointivaltio palvelee ihmistä ja markkinatalous hyvinvointivaltiota. Kaikkialla Suomessa voi asua, yrittää ja viljellä - talonpoikaistaloutta seuraaville vuosikymmenille.

5. Sata isoa ja pientä kehittämistoimenpidettä

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavarahoituksen uudistaminen.
2. Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus – esimerkkinä työllisyystakuu ja perustuki.
3. Lapsilisien muuttaminen pienituloisten perhe-etuudeksi.

4. Eläkejärjestelmään liittyvien etuuksien priorisointi.
5. Lastensuojelujärjestelmän uudistaminen kustannustehokkaammaksi.
6. Valtioneuvostouudistus – ministeriöiden vähentäminen.
7. Ministeriöiden alaisten keskusvirastojen uudistus.
8. Kaikkien julkisten ICT-menojen kokoaminen yhdelle momentille ja kansallinen koordinointi/ohjaus.
9. Kansallinen tekoälyohjelma, jossa 10 prosentin tuottavuuskasvutavoite julkiselle sektorille.
10. Sääntelyn purkaminen tekoälyn käytössä viranomaistoiminnassa ja julkisissa palveluissa.
11. Hyvinvointialueet itsehallinnollisiksi alueiksi ja vapaaehtoinen poliittisesti tuettu alueiden määrän vähentäminen.
12. Hyvinvointialueiden tehtävien ja rahoituspohjan laajentaminen.
13. Raskaan erikoissairaanhoidon valtiollistaminen.
14. Maakuntien liittojen lakkauttaminen.
15. Koulutuskuntayhtymien lakkauttaminen
16. Valtion elinvoimakeskusten lakkauttaminen.
17. Vapaaehtoinen ja poliittisesti tuettu kuntien määrän vähentäminen.
18. Kuntien haittavero-osuuksien lisääminen (voimalaitosten kiinteistövero, kaivosvero, matkailijamaksu jne.).
19. Verotuksen kohdentuminen kunnille oikeudenmukaisemmin (pääkonttorietu, metsäerä).
20. Kuntien todellisen veroasteen parantaminen vähennysjärjestelmää yksinkertaistamalla.
21. Harvaan asutun alueen opintolainahyvitys.
22. Harvaan asutun alueen pienten yritysten veroetu-uudistus.
23. Maareformi, valtion monikäyttömetsien luovutus itäisen ja pohjoisen Suomen asukkaille ja sinne muuttaville.
24. Harva-rahaston luominen uudisrakentamisen rahoituksen varmistamiseksi - takaisi rakentamisen rahoittamista alueilla, joille

pankit eivät myönnä rahoitusta.

25. Rahaston käyttäminen myös väestöä menettävien alueiden arvottomien kiinteistöjen uudelleenjärjestelyyn.
26. Metsähallituksen muuttaminen valtion nettoliikelaitokseksi ja poliittisen ohjauksen lisääminen.
27. Metsähallituksen tulostavoitteen asettaminen niin, että sillä kätetään luonnonsuojelun, retkeilyrakenteiden ja ennallistamisen kustannukset valtion alueilla.
28. Valtion vanhojen metsien suojeleminen erillisellä lailla.
29. Metsästyslupien myynnin avaaminen pienyrittäjille.
30. Metsästyslupien määrästä päättämisen alueellistaminen.
31. Tasapuolistetaan ja avataan pienten matkailuyritysten mahdollisuudet käyttää valtion hallinnassa olevia alueita ml. kansallispuistot.
32. Paikallisten asukkaiden vapaa oikeus kalastaa ja metsästää laajennetaan koko maahan.
33. Yritystukijärjestelmän yhdistäminen osaksi innovaatiopolitiikkaa.
34. Tukijärjestelmien kohdentaminen pääasiassa pienten ja mikroyritysten tukemiseen.
35. Suurten, kansainvälisten pörssiyhtiöiden tuista ja veroeduista luopuminen.
36. Kansallinen innovaatio-ohjelma ja tukien suuntaaminen tiukasti valituille painopistealueille suoraan yritysrajapintaan.
37. Finnvera ja Tesi yhdistetään suomalaiseksi rahoitusyhtiöksi.
38. Pankkisektorin siirtäminen kohti täysvarantomallia EU-edunajamisen painopisteeksi.
39. Työn ja erilaisten palveluiden kulutuksen verotuksen asteittainen laskeminen.
40. Vähennysjärjestelmän yksinkertaistaminen ja kotimaisten palveluiden käyttämisen vähennysmahdollisuuksien korostaminen.
41. Haittaverotuksen asteittainen nostaminen.
42. ALV-porrastus kahteen tasoon.

43. Kertakäyttötuotteiden ja ulkomailta tilatun krääsän verotusmahdollisuuksien selvittäminen.
44. Yritysverotuksessa pienyrittäjyyden suosiminen - Viron veromallin käyttöönoton selvittäminen pienille yrityksille.
45. Suurten kansainvälisesti toimivien yhtiöiden verosuunnitteluun puuttuminen.
46. Yhteisöveron porrastaminen pienyrittäjyyttä tukevaksi.
47. Ensisijaiseksi tavoitteeksi verojen kohdentuminen paikallisesti kuntiin tai alueille.
48. Negatiivisten ulkoisvaikutusten veroreformin käynnistäminen.
49. Tuulivoiman ja aurinkovoiman rakentamisen kansallinen ohjaaminen pelkästään jo rakennettuun ympäristöön tai merialueille.
50. Energiantuotannon kansallinen ohjaaminen lähelle energian käyttöä.
51. Liikenteen ja olemassa olevan teollisuuden siirtymistä fossiilitomiksi tukeminen.
52. Hiilen talteenottojärjestelmien tukeminen.
53. Kansallinen strategia säätökapasiteetin ja hajautetun energiajärjestelmän luomiseksi.
54. Metsäbiomassan ja turpeen roolin pitäminen vakaana huoltovarmuuden vuoksi erityisesti kaukolämmön tuotannossa.
55. Paikallisten omavaraisten ja hajautettujen energiaratkaisujen tukeminen verotuksella.
56. Uusien asuntojen tulisijavaatimusten kiristäminen.
57. Hallittu ja nopeasti reagoiva kansallinen työ- ja opiskeluperusteinen maahanmuutto-ohjelma.
58. Humanitaarisen maahanmuuton pitäminen minimissä.
59. Hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden, alueellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden sekä tulonjaon pitäminen hallinnassa.
60. Rangaistusten koventamisen sijaan perheiden ja nuorten elämänhallintaan sekä mielenterveyspalveluihin panostaminen.
61. Opiskelun vaivattomuuden ja taloudellisen rasituksen minimoiminen.

62. Koulutuspaikkojen pitäminen kattavasti ympäri maan.
63. Ylemmän korkeakoulutuksen vahvempi erikoistuminen.
64. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen mahdollistavien järjestelmien turvaaminen ja kehittäminen.
65. Koulutuspolkujen pitäminen avoimina.
66. Digitalisaation ja tekoälyn hyödyntäminen opetuksen saatavuudessa ympäri maan.
67. Sosiaalisen median ja vastaavien sovellusten käytön kieltäminen alle 16-vuotiailta.
68. Lasten ja nuorten harrastetakuu jokaiseen kuntaan.
69. Digijättien toiminnan sääntely ja verotus EU-edunajamisen painopisteeksi.
70. Poliittinen päätös lohen kuulumisesta vesialueen omistajille.
71. Kemijoki Oy:n valtion osakesarjojen siirtäminen alueelle ja muiden valtion omistamien alueella toimivien tahojen omistusrakenteen selvitys.
72. Metsien yksityisen omistuksen vahvistaminen ja kasvottoman omistamisen rajoittaminen mm. metsärahastojen verotuskohtelua kiristämällä.
73. Maa-alueiden lunastuksista lähtökohtaisesti luopuminen ja siirtyminen vuokramalliin sekä maahan liittyvien rasitteiden siirto-oikeuden kolmannelle kieltäminen.
74. Suuren mittakaavan teollisessa hankkeessa sosiaalisen toimiluvan hinnaksi asetetaan erikseen määritelty minimiomistus alueen kunnille.
75. Lopullisen päätösvalan pitäminen kunnilla tai alueella kaikissa merkittävästi alueen asukkaisiin ja elinympäristöön vaikuttavissa hankkeissa.
76. Maaseutureformi, jossa pien- ja perheviljelyn kannattavuutta nostetaan niin tukijärjestelmällä kuin verotuksella.
77. Kansallisen hankintastrategian luominen ja koko julkisen sektorin hankintojen keskittäminen lähiruokaan.
78. Pienten, paikallisten jalostusketjujen synnyttäminen ja lähiruoan käytön tukeminen esimerkiksi matkailussa verotuksella.

79. Koko nykyisen peltopinta-alamme käytön ja myös osin käytöstä poistuneen viljelyalan uudelleen käyttöönnoton tukeminen.
80. Turvepeltojen rajaaminen ilmastotoimenpiteiden ulkopuolelle.
81. Kasviproteiinien tuotannon suunnitelmallinen lisääminen tukijärjestelmällä.
82. Kotimaisen ammattikalastuksen toimintaedellytyksien vahvistaminen verotuksella.
83. Kansallisen kalaohjelman laatiminen kotimaisen kalan hyödyntämiseksi.
84. Kotitarveviljelyn, -kalastuksen ja marjastuksen sekä omavarustalouden taitojen suunnitelmallinen kouluttaminen.
85. Y-tunnuksen avaaminen jokaiselle suomalaiselle.
86. Kaupunkien puistojen ja viheralueiden määrän kasvattaminen.
87. Viherrakentamisen ja puuston lisääminen velvoittavalla lainsäädännöllä.
88. Koneellisen ilmastoinnin velvoittavuus uudisrakentamisessa.
89. Perusinfrastruktuurin toimivuuden, kuten kaukolämmön varmistaminen pitkissäkin sähköttömissä tilanteissa.
90. Tilojen muokattavuuden ja uudelleenkäytön edistäminen uudisrakentamisessa.
91. Korjausrakentamisen ensisijaisuuden edellyttäminen purkamisen ja uuden rakentamisen sijaan.
92. Joukkoliikenteen kehittäminen, pyöräilyn edistäminen ja autottomuuden mahdollistaminen keskeisiksi painopisteiksi MAL-sopimuksissa.
93. Ruuhkamaksujen käyttöönotto ja rahoituspohjan luominen joukkoliikenteen kehittämiseksi.
94. Suurimmissa kaupungeissa autoilun suunnitelmallinen vähentäminen ja kaupunkitilan vapauttamisen viheralueille ja lähiluonnolle.
95. Kaupunkien aluepoliittisen ohjelman käynnistäminen sisäisen eriarvoistumisen pysäyttämiseksi.
96. Omistusasuntojen, vuokra-asuntojen sekä tuetun asumisen kaavoitus samoille alueille.

97. Tuetun asumisen ohjelman laatiminen.
98. Yhteisöllisten tilojen ja niiden monikäyttöisyyden lisääminen.
99. Kaupunginosademokratian vahvistaminen esimerkiksi kaupunginosavaltuustoilla ja omalla budjettivallalla.
100. Parlamentaarisen ylivaalikautisen reformi- ja kehyssojimusnettelyn - Suomi-sopimuksen käyttöönotto.

Mika Riipi

*Kansanedustaja, maakuntajohtaja,
entinen kunnanjohtaja ja
ikuinen talonpoika*

+358 44 767 4200
mika.riipi@eduskunta.fi